

בגרות בתנ"ך חמש יחידות
מינוי שופטים, פרק טז יח-כ

דודי זינגר

(יח) שְׁפָטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכֹל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשְׁפָטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צְדָק:

רש"י [יח]:

שופטים ושוטרים - שופטים, דיינים הפוסקים את הדין.
שוטרים, הרודין את העם אחר מצוותם. שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט:
ושפטו את העם וגוי' - מנה דיינין מומחים וצדיקים לשפוט צדק:

שאלה:

מה תפקיד השופטים ומה תפקיד השוטרים?

תשובה:

תפקיד השופטים : לפסוק את הדין.
תפקיד השוטרים : להכריח את בעלי הדין לקיים את פסיקת השופטים.

הערה:

לפי רש"י בפסוק יח' יש ציווי אחד המופנה כולו אל ממני הדיינים ועליהם חל הציווי למנות שופטים שיהיו מומחים וידעו לערוך משפט צדק.

אבן עזרא [יח]:

"ושפטו את העם משפט צדק - שב אל השופטים"

הערה: האבן עזרא מפרש שבפסוק יח' ישנם שני ציוויים הראשון לממנה הדיינים למנות שופטים ושוטרים והשני הוא ציווי לשופטים המצווים לעשות משפט צדק.

(יט) לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים

רש"י [יט]:

לא תטה משפט - כמשמעו:

ולא תכיר פנים - אף בשעת הטענות. אזהרה לדיין שלא יהא רך לזה וקשה לזה, אחד עומד ואחד יושב. כשרואה שהדיין מכבד את חברו מסתמין טענותיו:

הסבר:

לא תטה משפט- ציווי על הדיינים שלא להטות ולשנות את הדין במהלך פסק הדין.
לא תכיר פנים- אסור להעדיף (להפלות) אחד מבעלי הדין אפילו לא בשלב הטענות בהם כל אחד מציג את עמדתו.

רש"י [יט]:

ולא תקח שחד - אפילו לשפוט צדק:

**כי השחד יעור - משקבל שחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבו אצלו להפוך בזכותו:
דברי צדיקים - דברים המוצדקים, משפטי אמת:**

שאלה:

מה מחדשת התורה באיסור לקיחת שוחד, הרי כבר נאמר הציווי לא תטה משפט?
לקיחת שוחד מביאה להטיית המשפט.

תשובה:

באיסור על לקיחת שוחד מחדש לנו התורה שיש איסור על השופט לקחת שוחד גם במקרה שאין הטיית משפט ומתכוון השוט בכל מקרה לשפוט בדין צדק לטובת נותן השוחד, ומסביר רש"י שברגע שנלקח שוחד לא יכול להיות שאין הטיית הלב לטובת נותן השוחד.

ראב"ע [יט]:

לא תטה משפט - עם כל אחד מהשופטים ידבר.

שאלה:

מהו הקושי הלשוני איתנו מתמודד האבן עזרא בפס' יט'?

תשובה:

הקושי הלשוני בפס' יט' הוא שהתורה מדברת על השופטים שהם רבים בלשון יחיד " לא תטה משפט" והיה צריך לכאורה לכתוב "לא תטו משפט"

שאלה:

כיצד מתרץ (מסביר) האבן עזרא את הקושי הלשוני?

תשובה:

מסביר האבן עזרא שהתורה מדברת אל השופטים בלשון יחיד, על מנת שתהיה פניה אישית כל השופטים כאשר מדובר בציווי שלא להטות משפט, כלומר התורה מדברת לכל שופט בנפרד, אף הפניה היא בסופו של דבר לכל השופטים וזאת על מנת לצור מחויבות אישית של כל שופט שלא יטה משפט.

(כ) צֶדֶק צְדָק תִּרְדּוּף לְמַעַן תַּחֲיֶה וְיִרְשֶׁתָּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ

רש"י [כ]:

צדק צדק תרדוף - הלך אחר בית דין יפה :

הסבר:

זהו ציווי המופנה לכל אדם והכוונה שבעל הדין ילך לבית דין שיש בו דיינים מומחים השופטים בצדק. אם אין במקומו בית דין כזה יטריח עצמו וילך בעל הדין למקום אחר שיש בו בית דין כזה.

רש"י:

למען תחייה וירשת - כדאי הוא מנוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן:

הערה:

מסביר רש"י שהציווי למנות שופטים שיעשו משפט צדק הוא בסיס קיומי לעם ישראל והמפתח להצלחת ישבתם בארץ.

הערה:

מתוך דברי רש"י נבין גם את חשיבות הופעת הציווי למינוי שופטי צדק בספר דברים לפי כניסת עם ישראל לארץ ישראל הוא שיש בו צורך קיומי לעם ישראל שעל ידי מינוי שופטי צדק יצליחו בני ישראל לשבת בשלום על אדמתם.

ראב"ע [כ]:

צדק צדק - עם בעלי הריב ידבר
וטעם שני פעמים, [1] לדבר צדק שירויח בו או יפסיד, או [2] פעם אחר פעם,
כל ימי היותך, או [3] לחיזוק. (נשים לב שראב"ע מביא שלושה טעמים).

שאלה:

האבן עזרה מתמודד עם הקושי הדקדוקי שיש בפסוק כי והוא השימוש הכפול במילה
צדק, שנתי היה לכתוב צדק תרדוף ומדוע כתבה התורה "צדק צדק"?

תשובה:

האבן עזרא מביא שלוש תשובות לשוב הקושי:

- א. תעשה צדק כאשר אתה מרוויח ממשפט הצדק, ותעשה צדק גם כאשר אתה מפסיד, ולכן נאמר צדק (בעת רווח) ושוב צדק (בעת הפסד)
- ב. הצורך בעשיית משפט צדק הוא בכל משפט ומשפט פעם אחר פעם, ולכן נאמר צדק צדק,
- ג. הסיבה שנאמר פעמיים צדק היא בשביל לחזק את הצורך בעשיית משפט צדק.

על פי פסוקים יח-כ, והפרשנים המופיעים לעיל, נשלים את הטבלה הבאה תוך
 התייחסות לשאלה: למי מפנה התורה את הציווי?

הפסוק	רש"י	ראב"ע	ספורנו
שְׁפֹטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לָךְ	הפנייה היא לממני ועליהם שופטים ושוטרים בכל עיר ובכל שבט.	פניה לממני השופטים ועליהם למנות שופטים ושוטרים בכל עיר ובכל שבט.	
וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צְדָק	הפנייה גם בהמשך הפסוק היא לממני השופטים שימנו שופטים בעלי יכולת לעשות משפט צדק	פנייה באמצע פסוק עוברת מציווי לממני השופטים לציווי על השופטים עצמם שיעשו משפט צדק	
לֹא תִטֶּה מִשְׁפָּט		ציווי באופן אישי לכל השופטים (ולכן נאמר בלשון יחיד) שיעשו משפט צדק.	
צְדָק צְדָק תִּרְדֹּף	ציווי על בעלי הדין ללכת לעמוד בפני שופטים שהם ידועים כשופטי צדק, ואם בשביל כך צריך לעבור מעיר לעיר כך עליהם לעשות	ציווי על בעלי הדין לרדוף אחר דין צדק גם כאשר הם מרוויחים ממנו וגם כאשר הם מפסידים.	ממני הדיינים צרכים למנות שופטים לפי יכולתם לעשות משפט צדק ולא לפי תכונות אחרות או לפי מראה חיצוני

הערה:

נשים לב שהציווי לעשיית הצדק מופנה הן כלפי ממני הדיינים הן כלפי השופטים והן כלפי בעלי הדין, שכולם מחוייבים לקחת חלק בעשיית הצדק.

שאלה:

התורה מצווה הן את ממני השופטים הן את השופטים והן את בעלי הדין לעשות משפט צדק, מה הציווי המופנה כלפי כל אחד מהם?

תשובה:

מנהיגי העם: תפקידם למנות את השופטים, ולדעת רש"י יש להם ציווי ישיר גם על כך שצרכים לדאוג שיהיו שופטים שיעשו שידעו לעשות משפט צדק.

השופטים: תפקידם לעשות משפט צדק, ולבצע את הליך המשפט באופן הוגן: לא להטות משפט (לתת יחס שוו כלפי בעלי הדין) לא לשאת פנים ולא לקחת שוחד.

בעלי הדין: תפקידם ללכת לבית דין רודף צדק, אפילו אם בשביל זה צרכים לעבור מעיר לעיר, להשתתף בהליך המשפט בצורה אמתית וצודקת (להימנע מלטעון טענות שקר, אפילו כאשר זה מסייע להם לקבל את מה שמגיע להם באמת).

שאלה:

מה המשמעות בכך שהתורה מצווה גם את ממנה הדיינים גם את השופטים וגם את בעלי הדין לעשות משפט צדק?

תשובה:

נלמד מכך שהתורה מצווה את כל הנוגעים בדבר המשפט לעשות משפט צדק שבניית מערכת משפט דורשת מאמץ מכל העוסקים במלאכה שאם לא כן נכשל במשימה וכפי שראינו הדבר עלול לפגוע בקיום עם ישראל בארצו.